ប្រវត្តិសង្ខេបរបស់កៅ-តក់

អ្នករស់នៅជាយដែនខ្មែរថៃ តោងតែជាអ្នកក្លាហាន (អ្នកលេងឫដង្វៃ) ។ ក្នុងសម័យអាណានិគមបារាំង អ្នកលេងជាយដែនកៅ-តក់ ជាអ្នករកស៊ីនាំប្រហុក ត្រីងៀត ត្រីឆ្អើរ ពីបាត់ដំបង សៀមរាប ដឹកយកទៅលក់នៅខេត្តសុរិនស្រុកសៀម រួចទិញក្រណាត់នាំត្រឡប់មកវិញ ។ នៅពេលជប៉ុនវាយយកឥណ្ឌូចិននោះ ថៃដែលជាសម្ពន្ធមិត្តជប៉ុន ក៏វាយកងទ័ពអាណានិគមបារាំងដែរ ។ ក្នុងសង្គ្រាមឈ្លានពាននេះ ថៃបានរកកៅ-តក់ធ្វើជាអ្នកនាំផ្លូវកងទ័ពថៃចូលវាយទ័ពបារាំងនៅស្រុកខ្មែរ ។ ឆ្នាំ១៩៤១ បារាំងសុខចិត្តប្រគល់បាត់ដំបង សៀមរាបទៅថៃ ។ ពេលនោះថៃបានសុំឲ្យកៅ-តក់ធ្វើជាទាហានថៃ តែកៅ-តក់មិនព្រម គ្រាន់តែសុំសិទ្ធិអាជ្ញាធរថៃឲ្យលោកអាចចុះឡើងពីបាត់ដំបង សៀមរាប នាំប្រហុក ត្រីងៀត ត្រីឆ្អើរ ទៅលក់នៅស្រុកថៃដូចកាលពីមុន ថៃក៏យល់ព្រមហើយបានជូនមេដាយកិត្តិយសមួយដល់កៅ-តក់ផង ។ ព្រឹត្តិការណ៍ឆ្នាំ១៩៤៥ ទ័ពសម្ពន្ធមិត្តបារាំង-អង់គ្លេសចូលមកឥណ្ឌូចិនវិញ លោកសឺង-ង៉ុកថាញ់ដែលទើបឡើងជានាយករដ្ឋមន្ត្រី ត្រូវបារាំងចាប់និរទេសទៅស្រុកបារាំង ។ ប៉ុណ្ណ-ចន្ទម៉ុល, អាចារ្យនួន-ឌួងបានភៀសខ្លួនចូលមកខេត្តបាត់ដំបង ហើយបានផ្តួចផ្តើមបង្កើតចលនាខ្មែរឥស្សរៈជាមួយមាប៉ុក-ឃុន ។ អ្នកទាំងពីរក៏រកអ្នកដែលមានសិទ្ធិអាចចុះឡើងពីបាត់ដំបង សៀមរាបទៅស្រុកថៃ ព្រោះត្រូវការទិញកាំភ្លើង ។ កៅ-តក់ក៏បានជួបជាមួយនិងអាចារ្យនួន-ឌួង នៅបាត់ដំបង ។ ក្រោយមកតែងទៅជួបពិភាក្សាគ្នានៅបណ្ណាគារលក់សៀវភៅមួយឈ្មោះ « បណ្ណាគារខ្មែរអូរជ្រៅ» នៅផ្សារក្រោម-បាត់ដំបង ។ ប៉ុណ្ណ-ចន្ទម៉ុលនិងនួន-ឌួង ក៏បញ្ចុះបញ្ចូលយកកៅ-តក់ឲ្យធ្វើជាមេឥស្សរៈម្នាក់ទៅជាមួយនឹងស៊ីវ-ហេង ដែលស្គាល់គ្នានៅបាត់ដំបង ហើយគ្រួសារទាំងពីរបានរស់នៅជាមួយគ្នាក្នុងជំរំឥស្សរៈ ។ ឆ្នាំ១៩៥០-៥១ ក្រោយពីមានពួកវៀតមិញចូលមកជ្រៀតជ្រែកក្នុងចលនាខ្មែរឥស្សរៈនោះ លាវកែវ-មុនី, ម៉ា-មូន, ម៉ី-ផូ បានចូលជាមួយវៀតមិញ ដោយមានភ្នាក់ងាររបស់យួនជាទីប្រឹក្សានិងកងទ័ពយួននៅជាមួយផង ។ កៅតក់ និងលាវកែវ-មុនី ក៏បែកបាក់គ្នាជាពីរក្រុម Ben Kiernan បានសរសេរក្នុងសៀវភៅ HOW POL POT CAME TO POWER ថា បុព្វហេតុនៃការបែកបាក់គ្នា គឺបណ្តាលមកពីរឿងប្រាក់៦០០,០០០រៀល និងកៅ-តក់ធ្វើបាបអ្នកស្រុក ។ ឯការប្រយុទ្ធគ្នាក៏សៀវភៅនេះសរសេរខុសដែរថា ពួកកៅ-តក់ប្រយុទ្ធគ្នាជាមួយពួកលាវកែវ-មុនី នៅត្រង់ស្រុកបី តាមពិតពួកលាវកែវ-មុនីចូលមកខាងដែនដីកៅ-តក់ ហើយដេញបាញ់ពួកកៅ-តក់ដែលមានគ្នាតិច ត្រង់ភូមិក្រូចឆ្មារ ចម្ងាយ១៥គីឡូម៉ែត្រពីភូមិស្រុកបី (តាមសំដីកូនទាហានពីរនាក់ដែលនៅជាមួយកៅ-តក់ក្នុងការប្រយុទ្ធនោះ សព្វថ្ងៃរស់នៅ Everett រដ្ឋវ៉ាស៊ិនតោន ។ ដែនដីលាវកែវ-មុនី និងដែនដីត្រួតដោយកៅ-តក់ ចែកគ្នាត្រង់ស្ទឹង ។ ពួកលាវកែវ-មុនីឆ្លងស្ទឹងចូលមកមានគ្នាច្រើន ក៏ដេញបាញ់ពួកកៅ-តក់ ៗត្រូវរបួសភ្លៅកំប៉េះគូថក៏ដួលចុះ ។ នឹកស្មានតែស្លាប់ហើយ ពួកលាវកែវ-មុនីក៏ចូលមកយកកាំភ្លើង កៅ-តក់ដេកនៅដីក៏ទាញកាំភ្លើងកាប៊ីនបាញ់ស្លា

លោកកៅ-តក់

ប់អស់ប្រាំបួននាក់វិញ ។ ពួកលាវកែ-មុនីជាងដប់នាក់ទៀតក៏ប្រាស់រត់យករួចខ្លួនតែរៀងៗខ្លួនទៅ ។ ពួកកូនចៅក៏នាំគ្នាគ្រាសែងកៅ-តក់សំដៅទៅជាយដែន ទាហានខ្មែរ-បារាំងម្នាក់ដែលធ្លាប់ជួយឥស្សរៈ បានឲ្យថ្នាំនិងជួយរុំរបួស ។ គេនាំកៅ-តក់ឆ្លងដែនចូលទៅស្រុកថៃ ទៅបាងកកដេកព្យាបាលនៅក្នុងពេទ្យមួយនៅត្រើយខាងលិចទន្លេចៅប្រះយ៉ា ឈ្មោះសិរីរ៉ាត់ (តាមសំនៀងភាសាថៃ បើខ្មែរថា សិរីរដ្ឋ) អ្នកដែលនាំកៅ-តក់ទៅព្យាបាល និងនៅបំរើក្នុងពេទ្យថៃនោះ គឺមួយឈ្មោះ សំ-ផុត (ជីដូនមួយនិងលោកប៉ាន់-សុធី) ដោយផ្លាស់ប្តូរគ្នាជាមួយឈ្មោះផល-ប៊ុនតូ (សព្វថ្ងៃរស់នៅ **Puyallup** រដ្ឋវ៉ាស៊ិនតោន) ។ ឯសៀវភៅ **HoOW POL POT CAME TO POWER** និង **Channa** ថា កៅ-តក់មកដេកពេទ្យស្រុកខ្មែរទៅវិញ ។ បើកៅ-តក់ដេកពេទ្យស្រុកខ្មែរ ក៏នឹងត្រូវទាហានខ្មែរ-បារាំងចាប់សម្លាប់ចោលជាមិនខាន ក្នុងដើម (ថ្ងៃ១៣ កុម្ភៈ តាមឯកសារក្រសួងសម្ងាត់បារាំង) ឆ្នាំ១៩៥១នោះ ។

មួយទៀតយួនវៀតមិញបានទាំងយកក្មួយលាវកែវ-មុនីពីរនាក់ទៅបញ្ចូកទ្រឹស្តីយួនរួបនិយកម្មនៅហាណូយទៀតផង មួយឈ្មោះ បូ និងមួយទៀតឈ្មោះឈឿង ដោយធ្វើដំណើរចូលទៅស្រុកថៃ វាងទៅចូលខាងពោធិសាត់ កំពត ទៅតាកែវ រួចទៅស្រុកយួន ។ ឯឈ្មោះ ផល-ប៊ុនតូ (សព្វថ្ងៃរស់នៅរដ្ឋវ៉ាស៊ិនតោន) ក៏ប្រុងប្រៀបរៀបចំខ្លួនចេញពីឧត្តរមានជ័យទៅស្រុកសៀម រួចបន្តទៅហាណូយទៀត តែក្រោយដឹងថា ពួកលាវកែវ-មុនីចូលដៃជាមួយយួន និងមានភ្នាក់ងារយួនវៀតមិញនៅធ្វើការជាមួយក្នុងក្រុមស្នូលដឹកនាំផងនោះ ក៏ក្រាញមិនព្រមទៅ ។ សៀវភៅ **HOW POL POT CAME TO POWER** សរសេរត្រង់ទំព័រ៩៥ ថាកៅ-តក់និងលាវកែវមុនីឈ្មោះគ្នាដោយសារប៉ុក-ឃុនយកប្រាក់៦០០ពាន់រៀល សំរាប់ទិញកាំភ្លើង និងដោយសារកៅ-តក់ធ្វើបាបប្រជាជន ។ អ្នកនិពន្ធចៀសវាងមិនសរសេរពីជំរៀតជំរែកយួនមកក្នុងចលនាខ្មែរឥស្សរៈទេ ពេលនោះស៊ីវ-ហេងបានចេញទៅរៀននៅហាណូយផុត ។

ក្នុងការទាក់ទាញយកពួកខ្មែរឥស្សរៈតំបន់សៀមរាប-បាត់ដំបង ហូ-ជីមិញបានចាត់ភ្នាក់ងារចំនួនប្រាំនាក់។ មេដឹកនាំនេះមានឈ្មោះថា អុងស៊ឹង (**Nguyen Thanh Son**) ។ ដើម្បីសំរេចកិច្ចការនេះ ពួកភ្នាក់ងារយួនបានរកស្រីពីរនាក់ ដែលមានអ្នកស្រុកចូលចិត្តស្រឡាញ់ស្តាប់ច្រើន គឺម្នាក់ឈ្មោះ ម៉ា-មួន ត្រូវជាម្តាយមីងកៅ-តក់ទៅនិយាយទាក់ទាញកៅ-តក់ឲ្យបានដោយឲ្យប្រាក់មួយចំនួនយ៉ាងធំទៅម៉ា-មួន ដើម្បីចៀសវាងដើម្បីចៀសវាងក្រែងគេដឹង លុយនោះយួនខ្ចប់នឹងស្លឹកចេក តែផល-ប៊ុនតូសព្វថ្ងៃនៅរដ្ឋវ៉ាស៊ិនតោនជាក្មួយម៉ា-មួនបានលប
មើលឃើញ ។ កៅ-តក់បានប្រកែកដាច់អហង្កានឹងការបញ្ចុះបញ្ចូលដែលម៉ា-មួនខំនិយាយល្បួងលោមបញ្ចុះបញ្ចូល តាមបំណងរបស់ភ្នាក់ងារយួនវៀតមិញនោះ រហូតទាញកាំភ្លើងរកបាញ់ម៉ា-មួនចោលទៀតផង ។ ដោយគំរោងការបរាជ័យ មេភ្នាក់ងារហូ-ជីមិញឈ្មោះអុងស៊ឹង ក៏ឲ្យគ្នាវាម្នាក់ឈ្មោះ ង៉ៀង មកទាក់ទងជាមួយយាយទុំ-ឃុន (នៅភូមិត្រាំ ឃុំជ្រោយនាងងួន ស្រុកស្រីស្នំ) ទៀត ដែលមានអ្នកស្រុកចូលចិត្តរាប់អានស្តាប់ច្រើន និងជិតដិតជាមួយកៅ-តក់ផង ។ យួនង៉ៀងនោះបានស្កាត់រកជួបកៅ-តក់នៅជំរំទ័ពឥស្សរៈនៅព្រៃឈ្មោះត្រពាំងក្លែងពណ៌ជាច្រើនដង តែកៅ-តក់បានឲ្យពួកទ័ពឥស្សរៈដេញភ្នាក់ងារយួនវៀតមិញនោះចេញពីតំបន់នោះផង ។ កូនប្រុសទុំ-ឃុនពីរនាក់ (ទុំ-សង និង ទុំ-ស៊ីន) សព្វថ្ងៃរស់នៅ **Everett** រដ្ឋវ៉ាស៊ិនតោន ជាសាក្សីដែលបាននៅជាប់ជាមួយនឹងកៅ-តក់ ពេលបាញ់គ្នាជាមួយពួកលាវកែវ-មុនីនៅត្រង់ភូមិក្រូចចារ ឧត្តរមានជ័យនោះ ។

ឆ្នាំ១៩៤៦ បារាំងយកបាត់ដំបង សៀមរាបវិញ ពួកអ្នកមានខ្លួនប្រឆាំងបារាំងដូចជាម៉ា-មួន, ទុំ-ឃុន, កៅ-តក់... ក៏ដឹកនាំបញ្ជូនប្រពន្ធកូនចៅទៅរស់ខេត្តសុរិន ស្រុកសៀម ឯប្រុសៗនៅតែធ្វើសកម្មភាពចលនាខ្មែរឥស្សរៈតំបន់ឧត្តរមានជ័យ សំរោងចុងកាល់ដដែល រហូតមកដល់ឆ្នាំ៥១ ទើបបានជួបត្រូវរ៉ូវគ្នានឹងក្រុមសឺង-ង៉ុកថាញ់ ។ ក្រោយសន្និសិទហ្សឺណែវឆ្នាំ១៩៥៤ ក៏វិលត្រឡប់មករស់នៅក្នុងស្រុកខ្មែរវិញខ្លះនៅសំរោងចុងកាល់ឧត្តរមានជ័យ ខ្លះមករស់នៅក្រឡាញ់កំពង់ថ្កូវវិញ ដូចជាកៅ-តក់ជាដើម លើកលែងតែយាយម៉ា-មួន ដែលក្លាយជាអ្នកមានបង្គរ (ដោយសារលុយយួនវៀតមិញឲ្យ) ក៏រស់នៅសុរិនរហូត ហើយជរាស្លាប់ក្នុងឆ្នាំ១៩៧៧ ។ កាលសាធារណរដ្ឋរលំឆ្នាំ១៩៧៥ នាយទាហាន ចៅហ្វាយខេត្ត រត់ចូលទៅស្រុកសៀម ម៉ា-មួនបានទៅជួបហើយនិយាយថា ៖ « ពួកអស់លោកធ្វើរដ្ឋប្រហារទម្លាក់សីហនុ ពេលសីហនុនៅក្នុងស្រុកលោកមិនធ្វើទេ លោកទុកឲ្យសីហនុចេញពីស្រុក ទើបលោកនាំគ្នាទម្លាក់ រហូតសីហនុចូលជាមួយយួន ជាមួយខ្មែរក្រហម លោកច្បាំងម៉េចនឹងឈ្នះ » ។

រហូតដល់ឆ្នាំ១៩៥៥ កៅ-តក់ដែលប្រុងឈរជាបេក្ខជនតំនាងរាស្ត្រជាមួយប៉ុក-ឃុន, លាវកែវ-មុនី ក៏ត្រូវសម្តេចបញ្ជាមកដាប-ឈួន ឲ្យសម្លាប់កៅ-តក់ចោលក្នុងខែមករា ត្រូវនឹងខែបុស្ស ឆ្នាំមមីរ បើតាមសំដីឲ្យការរបស់អ្នកស្រីហង្ស-ធុនហាក់ ជាកូនស្រីកៅ-តក់ សព្វថ្ងៃរស់នៅរដ្ឋ **Oregon** និងអ្នកស្រីអ៊ីវ-យ៉ាង នាដើមកៅ-សាវៃ ជាក្មួយកៅ-តក់, សព្វថ្ងៃរស់នៅក្រុងប៉ារីស៍ ស្រុកបារាំង បានចូលរួមទាំងចលនាខ្មែរឥស្សរៈ ទាំងជួយបំរើ

ចលនាសឹង-ង៉ុកថាញ់ (បំរើបាយទឹកលោកសឹង-ង៉ុកថាញ់) កាលពីវ័យជំទង់ និងបានស្គាល់គ្រួសារលោកស៊ីវ ហេង, ភរិយាឈ្មោះផុស-អ៊ីង និងកូនប្រុសបងឈ្មោះលាង-ម៉ានិត យ៉ាងជិតដិតទៀតផង ។

សៀវភៅចរិតខ្មែររបស់លោកប៉ិណ្ឌ-ចន្ទម៉ុលសរសេរថា ប្រសិនកៅ-តក់មានកាំបិតឬដំបងជាប់នឹងដៃនោះ គ្មាននរណាអាចចូលជិតគាត់បានឡើយ ។ មនុស្សដាប-ឈួនឈ្មោះដោយរ៉ែម (ធ្មេញមាសពេញមាត់) ខ្លាចប្រយុទ្ធមិនឈ្នះក៏បាញ់សម្លាប់កៅ-តក់ទៅ ។ ខ្មោចចោលនៅទីនោះជាងបីថ្ងៃគ្មាននរណាហ៊ានទៅជិតឡើយ។ បីថ្ងៃក្រោយមក ទើបក្រុមគ្រួសារទៅលបលួចយកសពមកបញ្ចុះស្ងាត់ៗនៅវត្តទ្រង់បាត្រ ជិតផ្នូរក្មួយអុន ដែលធ្លាក់ពីលើឡានហ្ស៊ីបស្លាប់ជាង១០ថ្ងៃមុននោះ ។ បីឆ្នាំក្រោយ ទើបក្រុមគ្រួសារហ៊ានទៅគាស់សពទាំងពីរមកបូជាធ្វើបុណ្យឧទ្ទិសកុសលនៅក្នុងវត្តទ្រង់បាត្រ ។

ឯក្រុមស៊ីវ-ហេង, ប្រាក់-ខាន់ (សម័យលន់-នល់គាត់ពាក់ស័ក្តិបួន ធ្វើចៅហ្វាយស្រុកបាណន់), ឡាច-សារេន (អាចារ្យសារេន), ឡាច-សាវ៉ន, មូល-សម្បត្តិ, អាចារ្យប្រេស, ប៉ុង-ភឿក, លាវកែវ-មុនី, ម៉ា-មូន (ម្ដាយមីងកៅ-តក់), ម៉ី-ផូ, រុង-លើតជាដើម... បានទាក់ទងជាមួយយួនវៀតមិញ ដោយសារចាញ់ឧបាយឃោសនារបស់ពួកហូ-ជីមិញ និងដោយចង់បានកាំភ្លើងពីយួនមកវាយអាណានិគមបារាំងផង (២០) និងម៉្យាងទៀត ដោយសារយួនឃើញខ្មែរកំពុងបាត់មេដឹកនាំ (បារាំងចាប់សឹង-ង៉ុកថាញ់និរទេសទៅស្រុកបារាំងនៅPoitier) យួនក៏ឆ្លៀតឱកាសដ៏កំរនេះជ្រៀតជ្រែកចូលក្នុងស្នូលដឹកនាំខ្មែរឥស្សរៈ ដោយប្រើលុយផង និយាយបញ្ចុះបញ្ចូលផង ចាក់ពួកខ្មែរឥស្សរៈឲ្យឈ្លោះគ្នា និងរកកល្បល្បិចសម្លាប់ខ្មែរ ដែលមិនព្រមចុះចូលជាមួយយួនវៀតមិញចោលឲ្យអស់ ។

ក្នុងឆ្នាំ១៩៤៧ លោកស៊ីវ-ហេងបានទៅអន្ទងបញ្ចុះបញ្ចូលក្មួយបង្កើតរបស់ភរិយាលោកម្នាក់ឈ្មោះរុង-លើត ដែលជានិស្សិតនៅមហាវិទ្យាល័យធម្មសាត (សំនៀងថៃ បើខ្មែរគឺមហាវិទ្យាល័យធម្មសាស្ត្រ ឬមហាវិទ្យាល័យច្បាប់) នាក្រុងបាងកក (១០) ។

ពួកក្រុមលោកស៊ីវ-ហេងនេះក៏បានក្លាយទៅជា « ខ្មែរវៀតមិញ » តែនៅក្នុងការឃុំគ្រងដឹកនាំដោយយួនវៀតមិញ ។ ទីតាំងរបស់ពួកនេះនៅតំបន់សំឡូត ក្រញូង ខេត្តបាត់ដំបងជិតទល់ដែនសៀម ។ សេចក្ដីបញ្ជាក់របស់លោកប៉ិណ្ឌ-ចន្ទម៉ុលក្នុងសៀវភៅ « ចរិតខ្មែរ » ក៏បានសារភាពថា ខ្មែរឥស្សរៈមានការទាក់ទងជាមួយយួនវៀតមិញដែរ (១១) ។

ដោយសារមានទំនាស់ចង់ធ្វើធំតែរៀងខ្លួននោះ ខ្មែរឥស្សរៈក៏បាក់បែកគ្នាអស់។ ដាប-ឈួនទៅតាំងទីនៅភ្នំគូលែន, កៅ-តក់នៅភ្នំដងរែក ឧត្ដរមានជ័យ ក្រឡាញ់

(២០) តាមសំដីឲ្យការរបស់លោកលាង-ម៉ានិត ត្រូវជាកូនប្រុសច្បងសពលោកស៊ីវ-ហេង សព្វថ្ងៃរស់នៅរដ្ឋនីវ-យ៉ក សហរដ្ឋអាមេរិក ។

(១០) រុង-លើត (ជាឈ្មោះថៃ) នេះឯងដែលក្រោយមកគេស្គាល់ថា នួន-ជា ឯឈ្មោះដើមគឺឡៅ-បេងគន ផ្ទះនៅខាងលើវត្តគរបន្ទិច ចម្ងាយប្រហែលជា២គីឡូម៉ែត្រពីផ្សារលើបាត់ដំបង ។

(១១) សូមអានសៀវភៅ « ចរិតខ្មែរ » របស់ប៉ិណ្ឌ-ចន្ទម៉ុល ត្រង់ទំព័រ៨១ ។

សៀមរាប ។ នៅបាត់ដំបងមានលាវកែវ-មុនី, ស៊ីវ-ហេង, មូល-សម្បត្តិ, ប៊ុង-គឿ

ដោយសារមានទំនាស់ចង់ធ្វើធំតែរៀងខ្លួននោះ ខ្មែរឥស្សរៈក៏បាក់បែកគ្នាអស់។ ដាប-ឈួនទៅតាំងទីនៅភ្នំគូលែន, កៅ-តក់នៅភ្នំដងរែក ឧត្តរមានជ័យ ក្រឡាញ់ សៀមរាប ។ នៅបាត់ដំបងមានលាវកែវ-មុនី, ស៊ីវ-ហេង, មូល-សម្បត្តិ, ប៊ុង-គឿកជាដើម ។ ខេត្តកំពង់ធំមាន ងួន-ហុង, សាឡុត-ឆាយ (១២), ស័ក្តិបីស៊ាប ក្រោយមកមានចូលពីភ្នំដងរែកថែមម្នាក់ទៀតឈ្មោះម៉ែន ដែលយករហស្សនាមថា ម៉ែនកែនផែនដីឥសីអគ្គីនេត្រ ។ ឯស័ក្តិបីស៊ាបក្រោយមកមិនចូលរួមជាមួយសឺង-ង៉ុកថាញ់ទេ នៅឯកាជាមួយកូនទ័ពឥស្សរៈ ដោយយកលេសថា វិន័យចលនាលោកសឺង-ង៉ុកថាញ់តឹងតែងពេក ។ ពួកខ្មែរវៀតមិញនៅតំបន់បូព៌ា នៅខាងស្វាយរៀង ព្រៃវែង ដូចជា សោម-ភឹម, ក្រុមហេង-សរិន... ក៏មិនចូលរួមជាមួយសឺង-ង៉ុកថាញ់ដែរ ដោយយួនបានអប់រំប ញ្ចូលទ្រឹស្តីឲ្យបំរើវាទៅហើយ ។ ខេត្តកំពង់ស្ពឺ មានច័ន្ទរង្សីនៅបន្ទាយច្បារមន, សាវ៉ាង-វង្ស (ឥស្សរៈគាំទ្របារាំង), ពុត-ឆាយ នៅចន្លោះភ្នំត្នោតពងមកតំបន់បាត់ដឹង ភ្នំប្រសិទ្ធិ ។ ខេត្តកំពង់ចាមមានសោម-ភឹម, អាចារ្យឃឹមចោរ ។ ខេត្តកំពតមានណុប-បូផាន, អាចារ្យមៀន (សឺង-ង៉ុកមិញ) ក្រោយមកមាននិស្សិតពីស្រុកបារាំងមកចូ លរួមទៀតគឺ វិស្វករជី-គិមអាន និងសាឡុត-សរ (ប៉ុល-ពត) ។

យើងឃើញថា ក្នុងពេលដែលខ្មែរបាត់មេ យួនវៀតមិញបានលូកដៃចូលមកជ្រៀតជ្រែកបញ្ចុះបញ្ចូលយកខ្មែរឥស្សរៈ ខ្មែរវៀតមិញបាន ហេតុនេះហើយទើបលោកថាញ់មិនអាចធ្វើការបង្រួបបង្រួមចលនាខ្មែរឥស្សរៈទាំងអស់ក្នុងប្រទេសខ្មែរបាន ។

*   *

*

(១២) សាឡុត-ឆាយ ត្រូវជាបងបង្កើតរបស់សាឡុត-សរ (ប៉ុល-ពត) ។

ចលនាតស៊ូលោកសឺង-ង៉ុកថាញ់

ដោយអន្តរាគមន៍ពីក្រុមបក្សប្រជាធិបតេយ្យ និងគំហើញពួកវៀតមិញចូលមកជ្រៀតជ្រែកខ្លាំងក្លាផងនោះ សម្តេចសីហនុបានសុំបារាំងអនុញ្ញាតឲ្យលោកសឺង-ង៉ុកថាញ់បានវិលត្រឡប់មកមាតុភូមិវិញ ដោយសន្យាថាមិនចូលឡូកឡំរឿងនយោបាយទៀតឡើយ ។

លោកសឺង-ង៉ុកថាញ់បានចូលមកស្រុកខ្មែរវិញនៅថ្ងៃទី២៩តុលា ១៩៥១ ។ ថ្ងៃនោះឯង មេដឹកនាំយួនបានឲ្យភ្នាក់ងារគេដែលជាកូនចិញ្ចឹមនិងជាបំរើផ្ទាល់លោករ៉ាយម៉ុង វាយសម្លាប់លោក Jean de Raymond ពេលលោកកំពុងសំរាន្ត ។ ឯសៀវភៅ How Pol Pot came to power បានសរសេរត្រង់ទំព័រ៩៥ ថាគឺជាបក្សពួកលោកសឺង-ង៉ុកថាញ់ ជាអ្នកសម្លាប់ទៅវិញ ។

ក្រោយពីជួបជុំគ្នាជាមួយលោកប៉ាច-ឈឺន, ស៊ឹម-វ៉ារ និងពួកប្រជាធិបតេយ្យមក ក៏ស្រុះមតិគ្នាថា ត្រូវតែចេញទៅព្រៃប្រមូលបង្រួបបង្រួមខ្មែរឥស្សរៈវាយបារាំងដើម្បីឯករាជផង និងកុំឲ្យយួនចូលមកលូកដៃក្នុងរឿងខ្មែរបានផង ។

លោកសឺង-ង៉ុកថាញ់

សូមជ្រាបថាកាលលោកថាញ់នៅជាជននិរទេសឯស្រុកបារាំងនោះ លោកបានទាក់ទងប្រឹក្សាជាមួយបញ្ញវ័ន្តខ្មែរក្មេងៗ ដែលបានទៅសិក្សានៅស្រុកបារាំងមានលោកហង្ស-ធុនហាក់, លោកអ៊ីវ-យ៉ាងជាដើម... ហើយបានស្គាល់ចិត្តថ្លើមគ្នាជាមុន ។ ពេលមកស្រុកខ្មែរវិញ លោកថាញ់បានចាត់ឲ្យលោកអ៊ីវ-យ៉ាងទៅរកមើលកន្លែងដែលអាចធ្វើមូលដ្ឋានតស៊ូបាន ។ លោកអ៊ីវ-យ៉ាងបានទៅរកមើលឃើញទីកន្លែងពីរ ៖

១- តំបន់កំពង់ស្ពឺ ភ្នំឱរ៉ាល់ តែជាកន្លែងពិបាកតម្លើងប៉ុស្តិ៍វិទ្យុផ្សាយសម្លេងផង ជាតំបន់ដែលប្រជាជនមិនសូវជ្រួតជ្រាបនឹងចលនាតស៊ូរំដោះជាតិ ពីអាណានិគមផង និងជាតំបន់ដែលពិបាកក្នុងការទាក់ទងជាមួយពិភពបរទេសដើម្បីរកជំនួយផង

២- តំបន់សៀមរាប អូរស្មាច់ ភ្នំដងរែក : ជាទីកន្លែងល្អអាចតាំងជាមូលដ្ឋានបាន ព្រោះប្រជាជនក៏ភ្ញាក់រលឹកច្រើន ដោយមានចលនាខ្មែរឥស្សរៈតាំងពីឆ្នាំ១៩៤៥ ផង ជាទីអាចតម្លើងប៉ុស្តិ៍វិទ្យុផ្សាយសម្លេងបានស្រួល ហើយនិងជាផ្លូវមួយអាចទាក់ទងជាមួយពិភពបរទេសតាមរយៈស្រុកសៀមផង ។ ហេតុនេះហើយទើបលោកថាញ់សំរេចយកអូរស្មាច់ ធ្វើជាមូលដ្ឋានតស៊ូជាមួយបារាំងដើម្បីឯករាជ្យ ។ លោកអ៊ីវ-យ៉ាងបាននិយាយត្រូវរ៉ូវគ្នាជាមួយមេខ្មែរឥស្សរៈកៅ-តក់ និងទីប្រឹក្សាសាមុត-ប៊ុនថាន់ (១២) រួចជាស្រេច ស្របពេលនឹងការតថ្លៃរបស់លោកលន់-នល់ជាចៅហ្វាយខេត្តបាត់ដំបង ។

នៅថ្ងៃទី៩ មិនា ១៩៥២ វេលាម៉ោង១ភ្លឺ លោកថាញ់បានចាកចេញពីក្រុងភ្នំពេញ ដោយមានសហការីរួមដំណើរគឺ លោកអៀវ-ស៊ីចូវ, ហង្ស-ធុនហាក់, គាំ-រ៉េត និងសាំង-សាវ៉ាត (១៣) តាមរថយន្តស៊ីត្រូអែនបីរបស់លោកថាញ់, លោកអៀវ-ស៊ីចូវ និងគាំ-រ៉េតផ្ទាល់ ។ ថ្ងៃទី១០ ទាំងអស់គ្នាបានទៅដល់គោកត្រុំ នៅចន្លោះក្រឡាញ់និងព្រៃជ្រូក ។ ពេលនោះកៅ-តក់និងសាមុត-ប៊ុនថាន់ បានជិះសេះមកចាំទទួល

(១២) លោកសាមុត-ប៊ុនថាន់សព្វថ្ងៃរស់នៅក្រុងឡុងប៊ីចរដ្ឋកាលីហ្វ័រនិញ៉ា ។

(១៣) លោកសាំង-សាវ៉ាតបាននិពន្ធរឿងប្រលោមលោកពីរដ៏ពិរោះចាប់ចិត្ត ស្នេហាខ្ពង់ខ្ពស់ឧត្តមគតិស្នេហាជាតិមោះមុត គឺរឿង « តេជោក្រហម » និង « មហាចោរនៅទល់ដែន » ។ រឿងមហាចោរនៅទល់ដែននេះ កាលពីដំបូងបោះជាពីរវ៉ែ្យ តែនៅឆ្នាំ១៩៧២ ក្រុមសារពត៌មាន « នគរធំ » បានប្រមូលបោះរួមគ្នាតែមួយសៀវភៅទៅវិញ ។ ក្នុងរឿងមហាចោរនៅទល់ដែន វិសេសក្លាហាន ឱពុកនាងទេវី (សង្សារមានន្ទ) ជាតំណាងលោកសឺង-ង៉ុកថាញ់តែម្តង ព្រោះត្រង់វគ្គដែលលោកឲ្យពរកូន ត្រង់ទំព័រ៨៦ គឺជាសំដីលោកថាញ់ដែលតែងតែនិយាយឲ្យពរគូស្វាមីក្នុងជួរតស៊ូរបស់លោក ។ លោកសាំង-សាវ៉ាត បានត្រូវលោកសេក-សំអៀត (បច្ចុប្បន្នជាសមាជិកព្រឹទ្ធសភារបបហ៊ុន-សែន) ចាប់យកទៅសម្លាប់ចោលក្នុងថ្ងៃ២០-២១ មករា ១៩៥៩ រួមគ្នានឹងការចាប់ចងក្នុងថ្ងៃជាមួយគ្នា នៃពួកអតិតខ្មែរឥស្សរៈជាម្ភៃនាក់ផ្សេងទៀត ។ ឯអ្នកខ្លះទៀតបានគេចរត់ទៅស្រុកយួនខាងត្បូង រួមធ្វើជា «ខ្មែរសេរី» ជាមួយលោកសឺងង៉ុកថាញ់ ។ ខ្លះទៀតត្រូវជាប់គុកដូចជា លោកអ៊ីវ-យ៉ាង, គាំ-រ៉េត, ដួង-ច័ន្ទសារាតជាដើម...។ អ្នកដែលត្រូវគេសម្លាប់ជាមួយលោកសាំង-សាវ៉ាតគឺ ៖ ទាវ-ទឹងសាន, គ្រូមួន, សារី, អាចារ្យប្រុកតាមសំដីអ្នកស្រីអ៊ីវ-យ៉ាងថា លន់-ណុនជាអ្នកទៅចាប់អ៊ីវ-យ៉ាង ក្នុងវេលាយប់ម៉ោងប្រាំបីថ្ងៃទី២០ មករា១៩៥៩ ។

ហើយនាំចុះតាមផ្លូវរទេះទៅក្នុងព្រៃ ។ ថ្ងៃនោះឡានមួយត្រូវខូចដោយដាច់ចង្កូត ក៏នាំគ្នារុញលាក់ទុកក្នុងព្រៃកុំឲ្យបារាំងដឹងដាន ។ ថ្ងៃបន្ទាប់ បានមកសំណាក់នៅក្នុងវត្តជ្រោយនាងងួនខួងបីម៉ោងក៏ឮសូរកាំភ្លើងបាញ់ចំរុះនៅក្រឡាញ់ ទាំងអស់គ្នាក៏បន្តដំណើរទៅមុខទៀត ។

ពីរថ្ងៃក្រោយមក លោកអ៊ីវ-យ៉ាងបានយករថយន្តឡង់រ៉ូវែរមួយដឹកប៉ុស្តិ៍វិទ្យុផ្សាយសម្លេងមួយពីក្រសួងឃោសនាការ (លោកប៉ាច-ឈឺនជារដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងឃោសនាការ) មកឈប់នៅភូមិទ្រង់បាត្រ (ក្រឡាញ់) ។ អ្នកទាំងអស់គ្នាក៏ទៅជួបជុំគ្នានៅខាងកើតស្រុកចុងកាល់ត្រង់ស្ទឹងដាច់ តាមដងស្ទឹងស្រែង រួចយកប៉ុស្តិ៍វិទ្យុទៅតម្លើងនៅត្រង់កូនភ្នំរូងស្លដែកពីបូរាណជាបណ្តោះអាសន្នសិន ដោយលោកប៉េង-គិតជាអ្នកតំលើង ។

លោកសឺង-ង៉ុកថាញ់បានដាក់ឈ្មោះចលនារបស់លោកថា ៖ « ចលនាឥស្សរៈរួមខ្មែរបំរើជាតិ » ដែលមានបាវចនា : ឯករាជ្យ-ប្រជាធិបតេយ្យ-សង្គមខ្មែរថ្មី-វិន័យថ្លៃថ្នូរ-ក្លាហាន ។ ឯការចាត់តាំងក្នុងចលនាតស៊ូមានដូចតទៅ ៖

១- លោកសឺង-ង៉ុកថាញ់ ជាប្រមុខចលនា ។

២- លោកអៀវ-ស៊ីចូវ ជាប្រមុខរង ជាអ្នកចងក្រងទ្រឹស្តីក្បួនចលនាតស៊ូវិន័យ
និងការទទួលខុសត្រូវ ខាងផែនការនយោបាយបង្រួបបង្រួមពួកអ្នកតស៊ូខ្មែរឥស្សរៈ ។

៣- លោកអាចារ្យខៀវ-ជុំ (១៤) ជាអគ្គលេខាធិការ មានលោកយន់-ហ៊ាងជាភូឈ្នួយ ។

៤- លោកហង្ស-ធុនហាក់ ទទួលខុសត្រូវខាងផ្នែកអប់រំ វប្បធម៌ សិល្បៈ និងរៀបចំក្រុមល្ខោនអប់រំដាស់សតិអ្នកតស៊ូ និងប្រជារាស្ត្រនៅតំបន់នោះ ។

៥- លោកអ៊ីវ-យ៉ាង ជាមេបញ្ជាការគ្រប់គ្រងទទួលបន្ទុកខាងផ្នែកសន្តិសុខទូទៅ (១៥) និងមេបញ្ជាការភូមិភាគបស្ចិមទិស (ខេត្តបាត់ដំបង ពោធិសាត់)

៦- លោកប៉េង-គិត ជាអ្នកបច្ចេកទេសខាងតំលើងនិងជួសជុលប៉ុស្តិ៍វិទ្យុផ្សាយសម្លេង ។
លោកឃី-តាំងលឹម ទទួលខុសត្រូវរៀបចំខាងកម្មវិធីផ្សាយសម្លេងចំរៀងចលនាតស៊ូ ភ្លេង អត្ថាធិប្បាយនយោបាយ និងជំហរចលនាតស៊ូដើម្បីឯករាជ្យ ប្រឆាំងអាណានិគមបារាំង (បច្ចុប្បន្នធ្វើជារដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងសាធារណការនៃរដ្ឋាភិបាលហ៊ុន-សែន) ។

(១៤) លោកអាចារ្យខៀវ-ជុំ កាលឆ្នាំ១៩៤២ បានភៀសជាមួយអាចារ្យអ៊ុក-ជា ទៅគង់នៅស្រុកសៀម (ក្រុងបាងកក) ក្នុងសម័យដែលបារាំងចាប់អាចារ្យហែម-ចៀវ ។ ពេលលោកសឺង-ង៉ុកថាញ់វិលមកពីស្រុកបារាំង (អន្តរាគមន៍ពួកប្រជាធិបតេយ្យ) ហើយចូលព្រៃ (ឆ្នាំ១៩៥២) លោកអាចារ្យខៀវ-ជុំបានចូលមករួបរួមជាមួយ តែលោកពុំបានលាចាកសិក្ខាបទទេពេលនោះ
(១៥) នាទីមេបញ្ជាការគ្រប់គ្រង គឺទទួលខុសត្រូវខាងរដ្ឋបាលស៊ីវិល សង្គមកិច្ច និងខាងនយោបាយ ។

៧- លោកដួង-ច័ន្ទសារ៉ាត (១៦) ជានាយអគ្គសេនាធិការកងទ័ព មានភូឈ្មួយ ឬអគ្គសេនាធិការរងគឺលោក លាវ-ផានសី (១៧) ។
៨-លោកកៅ-តក់ ជាមេទ័ពនិងជាមេបញ្ជាការសឹកឃោធភូមិភាគបស្ចឹមទិស។
៩- លោកសាំង-សារ៉ាត (ក្រោយឆ្នាំ១៩៥៨ ជាចាងហ្វាងសារពត៍មានខ្មែរ ជាអ្នកនិពន្ធរឿង «តេជោក្រហម» និង «មហាចោរនៅទល់ដែន» ។ ដើមឆ្នាំ ១៩៥៩ ត្រូវអតិតស័ក្តិបីសេក-សំអៀតសម្លាប់ចោល ។ លោកជាមេបញ្ជា-ការភូមិភាគឧត្តរទិស (សៀមរាប) មានលោកឡឹក-សំអឿន (រហស្សនាម ផ្កាយព្រឹក, សព្វថ្ងៃរស់នៅរដ្ឋម៉ាស្សាឈូសែត) ជាភូឈ្មួយ ។
១០- លោកតាំ-ទ៉េត មេបញ្ជាការគ្រប់គ្រង និងជាមេបញ្ជាការភូមិភាគព្យសានទិស (កំពង់ធំ, កំពង់ឆ្នាំង, កំពង់ចាម) ដែលមានមេបញ្ជាការប្រចាំខេត្តនិ-មួយៗ គឺលោកម៉ែន (១៨) (រហស្សនាមម៉ែនកែនផែនដីឥសីអគ្គីនេត្រត្រូវពួកប៉ូលីសអាណានិគមបារាំងព័ទ្ធចាប់សម្លាប់ក្នុងឆ្នាំ៥៣), លោកអ៊ុម-ស៊ីម (១៩) (ត្រូវជាបងលោកអ៊ុម-ហាក់, សព្វថ្ងៃធ្វើការនៅខាងក្រុមអវកាស NA

(១៦) លោកដួងច័ន្ទ-សារ៉ាត (អនុសេនិយទោ) និងលោកលាវ-ផានសី កាលនោះកាន់ទា-ហានមួយកងវរៈសេនាតូចនៅស៊ីសុផុន បាននាំទាហានព្រមទាំងអាវុធ ឡានសេអ៊ិមសេ១០ និងឡានហ្ស៊ីប២គ្រឿង រត់ទៅចូលរួមជាមួយលោកសឺង-ង៉ុកថាញ់ ។ ការប្រគល់អាវុធធ្វើនៅភូមិផ្អុង ស្រុកចុងកាល់ ខេត្តឧត្តរមានជ័យ ។ ឯទាហានដែលមិនព្រមតាមលោកៗបានអនុញ្ញាតឲ្យត្រឡប់មកជួបប្រពន្ធកូនវិញ សល់តែទាហាន៣០នាក់ដែលសុខចិត្តតាមលោក ។ ក្រោយមក ដោយមិនអាចទ្រាំបាននឹងការលំបាកស៊ីអត់ស៊ីឃ្លាន ដេកព្រៃ ព្រាត់ប្រពន្ធកូន ទាហានខ្លះក៏រត់ចេញថែមទៀត នៅសល់តែ៧នាក់ប៉ុណ្ណោះ ។
(១៧) ជាអនុសេនិយត្រី ជាកូនលោកលាវ-ផានស៊ូ មេឃុំកំពង់ថ្ម ស្រុកបារាយ ខេត្តកំពង់ធំ ។ ម្តាយឈ្មោះគៀល ។ លោកមានបងប្អូនប្រុសស្រីប្រាំបីនាក់គឺ ៖ លាវ-ផានអេង, លាវ-ផានស៊ី លាវ-ផានអៀម និងប្អូនស្រីពីរនាក់គឺ ៖ លាវ-គីមឈុន និងលាវ-គីមឈី ។ លាវ-ផានអ៊ីម និស្សិតវេជ្ជបណ្ឌិតឆ្នាំ១៩៥៥-៥៦ បានទាក់ទងស្នេហាអ្នកគ្រូខៀវ-ប៉ុណ្ណារី (ក្រោយមកជាប្រពន្ធទី១របស់ប៉ុល-ពត ដោយខ្វះមនោសញ្ចេតនាប្តីប្រពន្ធ ទើបក្នុងឆ្នាំ១៩៧៨ក្លាយជាឆ្កួតវក់ ប៉ុល-ពតក៏មានប្រពន្ធថ្មីទៀត) តែអ៊ុំគៀលជាម្តាយមិនយល់ព្រម ព្រោះមានរូបសម្បត្តិមិនស្អាតសមធ្វើជាកូនប្រសារគាត់ ។ ត្រង់នេះហើយដែលធ្វើឲ្យខៀវ-ប៉ុណ្ណារីតូចចិត្តនឹងខ្លួនឯង មានគំនិតសាំញ៉ាំ(complex)ស្អប់ពួកវណ្ណៈអ្នកមាន ជាហេតុឲ្យអ្នកគ្រូអភ័ព្វស្នេហ៍នេះស្របឃោប-ល់គ្នាជាមួយសាឡុត-សរ ដែលមានបំណងលាងជំរះសង្គមពុករលួយ និងកសាងសង្គមកុម្មុយនិស្តទៅតាមទ្រឹស្តីចំកួតលីលារបស់Karl Max និងទ្រឹស្តីម៉ៅនិយមរើរវាយឆ្វេងហួសហេតុ
(១៨) លោកម៉ែន ជាឥស្សរៈដែលលោកសឺង-ង៉ុកថាញ់បញ្ជូនមកពីភ្នំដងរែក មិនមែនជាខ្មែរឥស្សរៈពីមុនមកទេ ។
(១៩) លោកអ៊ុម-ស៊ីម ជាមិត្តលោកលាវ-ផានស៊ី បានចូលបង្កំធ្វើជាកូនទាហានលោកលាវ-ផានស៊ី ដើម្បីជារនុកក្នុងនាំរត់មកភ្នំដងរែក ។ កាលនោះ លោកសេង-ស៊ុនថៃ (ត្រូវលន់-ណុនធ្វើឃាតនៅថ្ងៃទី២៨ មិនា ឆ្នាំ១៩៧០ ដោយខ្លាចលោកធ្វើរដ្ឋប្រហារយកអំណាចទៅឲ្យលោកសឺង-ង៉ុកថាញ់វិញ ក្រោយការប្រកាសទម្លាក់សម្តេចសីហនុរួច) ក៏បាននាំកូនទាហានរត់មកភ្នំដងរែកដែរ តែដោយគ្មានអ្នកនាំផ្លូវ ក៏ត្រូវបារាំងតាមមកទាន់ចាប់យកទៅវិញនៅត្រង់ភ្នំត្បែង-មានជ័យ ហើយបញ្ឈប់លែងឲ្យកាន់កូនទាហានទៀត ឲ្យទៅកាន់ខាងផ្នែកសម្ភារៈនិងនាំសារវិញ ។

SA, រដ្ឋ FLORIDA) និងលោកម៉ៅ-ថេន ។

ដោយសារសេចក្ដីអំពាវនាវនូវការបង្រួបបង្រួម, ខែសីហា១៩៥២ លោកង៉ួន-ហុង មានភូឈ្មួយឈ្មោះសារិន និងសាឡុត-ឆាយ (២០) ខាងកំពង់ធំ បាននាំទា-ហានឥស្សរៈ១៥០នាក់ព្រមទាំងអាវុធផង មកចូលរួមជាមួយ ។ ឯនរោត្តម-ច័ន្ទរង្សី ខាងកំពង់ស្ពឺ ក៏ចង់ទ័ពឥស្សរៈមកចូលរួមជាមួយដែរ តែលោកថាញ់បានសុំឲ្យច័ន្ទ-រង្សីតាំងនៅបន្ទាយច្បារមន (ខាងលិចក្រុងកំពង់ស្ពឺ)ដដែល ហើយលោកបានបញ្ជូនលោកអៀវ-ស៊ីចូវខាងនយោបាយ (២១) និងជំនួយខាងផ្នែកយោធាម្នាក់ឈ្មោះ ថែមទៅជួយ ។

ការលើកយកចលនាតស៊ូលោកសឺង-ង៉ុកថាញ់មកអធិប្បាយត្រួសៗនេះ ខ្ញុំគ្រាន់តែចង់បញ្ជាក់ថា លោកថាញ់មានចិត្តស្នេហាជាតិមោះមុត ជាមេដឹកនាំគំរូម្នាក់ (រហូតសព្វថ្ងៃខ្មែរគ្មានមេដឹកនាំគំរូទេ) មាននិន្នាការខាងរបបសាធារណរដ្ឋសេរីនិយម ដែលជាគ្រោះថ្នាក់ចំពោះរបបរាជានិយមផ្ដាច់ការ ។ ការរៀបចំដ៏ខ្លាំងក្លានិងចំណុះចុះចូលនៃពួកបញ្ញវ័ន្តខ្មែរជាមួយលោកថាញ់ បានធ្វើឲ្យសីហនុបារម្ភខ្លាចបាត់បង់អំណាចក៏ចាត់ទុកលោកថាញ់ជាសត្រូវទី១របស់ទ្រង់ ។ ហេតុនេះហើយ បានជានៅក្រោយសន្និសិទហ្សឺណែវឆ្នាំ១៩៥៤ ពួកអន្តរជាតិបាននាំលោកថាញ់ចូលមកជិតដល់ក្រុងភ្នំពេញ តែសីហនុមិនព្រមទទួល ។ ចុងឆ្នាំ១៩៥៤ លោកថាញ់បានសរសេរលិខិតជនមកសីហនុសុំចូលមករួបរួមជាមួយ តែសីហនុមិនព្រមជាដាច់ខាត ហើយចាត់ទុកលោកថាញ់ជាជនក្បត់ជាតិ ព្រោះបានប្រឆាំងនឹងព្រះមហាក្សត្រ ។ មកតែពីលោកថាញ់មានចិត្តទោរទន់ មិនហ៊ានធ្វើឲ្យដូចរដ្ឋប្រហារថៃ (១៩៣២ ព្រះចៅទី៧រត់ទៅអឺរ៉ុប- ឆ្នាំ១៩៤១ ព្រះចៅទី៨ដែលប្រាថ្នាដណ្ដើមយកអំណាចមកវិញនោះត្រូវគេធ្វើគត) ដើម្បីចៀសវាងការសម្លាប់រង្គាលគ្នាឯង ទើបនយោបាយលោកត្រូវបរាជ័យ

(២០) សាឡុត-ឆាយ ត្រូវជាបងបង្កើតរបស់សាឡុត-សរ (ប៉ុល-ពត) ។

(២១) នៅឆ្នាំ១៩៥៣ ដោយចង់បានបុណ្យស័ក្តិ ច័ន្ទរង្សីបាននាំទាហាននិងអាវុធមកចុះចូលជាមួយសម្ដេច ដោយយកទាំងលោកអៀវ-ស៊ីចូវមកផង តែសម្ដេចមិនព្រមទទួល ព្រោះលោកអៀវ-ស៊ីចូវជាបក្សពួករបស់លោកសឺង-ង៉ុកថាញ់ ហើយសីហនុបានឲ្យប៉ូលីសនាំលោកមកប្រគល់ឲ្យក្រុមភ្នំដងរែកវិញ ។ ឯពុត-ឆាយ តំបន់ខេត្តកណ្ដាល ភ្នំប្រសិទ្ធិក៏បានមកចុះចូលជាមួយសីហនុក្នុងរវាងឆ្នាំ១៩៥២-៥៣នោះដែរ ។ ឯដាប-ឈួន (ដាបជាពាក្យសៀមជាឋានន្តរស័ក្តិទាហានដោយ)បានចុះចូលជាមួយសីហនុតាំងពីឆ្នាំ១៩៤៩ ហើយសម្ដេចបានតែងតាំងឲ្យធ្វើជាស្ដេចត្រាញ់ ជាមេទ័ពត្រួតត្រាខេត្តសៀមរាបនិងកំពង់ធំ ។

(២២) ។ លោកថាញ់បានហាមដាច់ខាតមិនឲ្យសម្លាប់ខ្មែរគ្នាឯងទេ លោកតែងពោលបញ្ជាក់ថា ជាអន្ទាក់របស់ខ្មាំងយួនកុម្មុយនិស្តដែលចង់ឲ្យខ្មែរឈ្លោះគ្នា និងទាញខ្មែរបញ្ចូលក្នុងសហព័ន្ធឥណ្ឌូចិន ព្រោះហូ-ជីមិញកាលនៅជាកម្មករឯស្រុកបារាំង បានបបួលលោកម្តង ឲ្យបង្កើតចលនាតស៊ូរួមគ្នាយួន-ខ្មែរ-លាវ វាយអាណានិគមបារាំង តែលោកមិនព្រម ។ ក្រោយមក ពេលលោកបង្កើតចលនាឥស្សរៈរួមខ្មែរបំរើជាតិ ហូ-ជីមិញបានបញ្ជូនតំណាងបួននាក់ (ខ្មែរពីរនាក់យួនពីរនាក់) មកទាក់ទងលោកម្តងទៀត តែលោកនៅតែមិនព្រមចូលរួមជាមួយពួកយួនវៀតមិញជាដាច់ខាត ព្រោះខ្មែរមានតែខាតគ្មានចំណេញសោះ និងម៉្យាងទៀត លោកជាខ្មែរក្រោមដែលបានរស់នៅ និងស្គាល់ពុតត្បុតមេដឹកនាំយួនច្បាស់ណាស់ ។

ក្រោយមកទៀត ក្នុងឆ្នាំ១៩៥៧ លោកសឺង-ង៉ុកថាញ់បានសរសេរលិខិតចំនួនបី បរិយាយព្រមានពីដំណើរនយោបាយខុសរបស់សីហនុ ដែលកំពុងជឿតាមការលួងលោមរបស់ជូ-អេងឡាយនិងម៉ៅ-សេទុង ឲ្យសីហនុជួយហូ-ជីមិញក្នុងសង្គ្រាមរំដោះវៀតណាមខាងត្បូង ។ លិខិតទាំងបីនោះ បានបញ្ជាក់ប្រាប់សីហនុពីគ្រោះថ្នាក់យួនហូ-ជីមិញ វត្តមានកងទ័ពយួនកុម្មុយនិស្តនៅលើទឹកដីខ្មែរ ស្រុកខ្មែរនឹងក្លាយជាលានចំបាំងរវាងប្លុកសេរីនិងប្លុកកុម្មុយនិស្ត និងបមណងរបស់ហ៊ី-ជីមិញក្នុងការលេបស្រុកខ្មែរ រួមធ្វើសហព័ន្ធឥណ្ឌូចិនទៀតផង ។ លិខិតទាំងបីនោះ សីហនុគ្មានបានយកចិត្តទុកដាក់សូម្បីបន្តិចសោះឡើយ ព្រោះជឿតាមការធានាអះអាងរបស់មេដឹកនាំចិន និងហូ-ជីមិញ ដែលសន្យាថានឹងគោរពបូរណភាពទឹកដីខ្មែរ និងគាំទ្រឲ្យសីហនុនៅលើអំណាចរហូត ។ ហេតុនេះដោយជឿសំដីបោកប្រាស់របស់មេដឹកនាំយួន១០០ភាគរយនោះ សីហនុនៅតែបន្តជួយយួនកុម្មុយនិស្តកាន់តែខ្លាំងឡើងៗថែមទៀត ។

(២២) ក្នុងរជ្ជកាលព្រះចៅ Pracha Thipok, Rama VII មានរដ្ឋប្រហារដកហូតអំណាចពីព្រះមហាក្សត្រដឹកនាំដោយ Pya Bahol និង Song Varadeth ។ ព្រះចៅប្រជាធីប៉ុកបានភៀសព្រះអង្គទៅអឺរ៉ុប (ស្វីស, អង់គ្លេស) ។ ជាសម័យលើកដម្លើងអំបូរថៃ ។ គេធ្វើការកែទម្រង់អក្សរសាស្ត្រថៃ កែតួព្យញ្ជនៈខ្លះដូចជា ខ, ឆ, ផ, ថ...។ ក្រុមអ្នកធ្វើរដ្ឋប្រហារបានបង្កើតក្រុមរាជានុសិទ្ធិឲ្យជំនួសរហូតដល់ឆ្នាំ១៩៤០ ទើបគេលើកព្រះចៅ Ananda Mahidol ឲ្យឡើងសោយរាជ្យជាព្រះចៅរជ្ជកាលទី៨ (Rama VIII) ។ មួយឆ្នាំក្រោយមក, ប្រហែលដោយសារព្រះចៅនេះមានបំណងដណ្តើមយកអំណាចរាជសិទ្ធិមកវិញនោះ ទើបត្រូវគេធ្វើគត ។ រួចហើយគេក៏អភិសេកព្រះចៅភូមិបុល អដុលតេជ រជ្ជកាលទី៩ (Rama IX) រហូតដល់សព្វថ្ងៃនេះ ។ ប្រទេសថៃ, ថ្វីបើកើតក្រោយខ្មែរ (ឆ្នាំ១២៣៨នៃគ្រិស្តសករាជ) តែមេដឹកនាំថៃមានការវាងវៃកែប្រែប្រទេសទៅតាមទំនោរនៃនយោបាយសកលលោក (Flexibility)ទើបប្រទេសនេះនៅគង់វង់បាន ទាំងរបបរាជានិយមក៏គង់វង់ជានិមិត្តរូបរបស់ប្រទេសថៃរហូតសព្វថ្ងៃ ដោយព្រះរាជាមិនកាន់អំណាចដូចជាព្រះរាជនីអេលីហ្សាបែតដែរ ។

ឯកសារយោង - References

(1) អេង-សុត, ឯកសារមហាបុរសខ្មែរ ទំព័រ ១០៨៧-១០៨៨

(2) អេង-សុត, ឯកសារមហាបុរសខ្មែរ ទំព័រ ១០៩២-១០៩៣

(3) Georges Maspero, L'Empire Khmère - publié en 1904 - page 90

(4) អ៊ឹម-ធុំ, ពោរកំបោរ បោះពុម្ពឆ្នាំ១៩៦៦ ទំព័រ៣៨

(5) Georges Maspero, L'Empire Khmère - publié en 1904 - page 90

(6) Milton E. Osborne, the French presence in Indichina 1859 - published 1905 - page 90

(7) ឌ. គាម, ឧកញ៉ាវិណ្ណុឈ្មូក បោះពុម្ពឆ្នាំ១៩៧១ ទំព័រ៨៦-៥៩

(8) Etude Cambodgienne - 1967 Avril-Juin No 10, page 27-28

(9) ឌ. គាម, ឧកញ៉ាវិណ្ណុឈ្មូក បោះពុម្ពឆ្នាំ១៩៧១ ទំព័រ៧៨

(10) ឌ. គាម, ឧកញ៉ាវិណ្ណុឈ្មូក បោះពុម្ពឆ្នាំ១៩៧១ ទំព័រ១៩២

(10') មេទ័ពទន់ជាជីតាទួតខាងឪពុកខ្ញុំ តាមសេចក្ដីដំណាលពីជីតាខាងឪពុកនិងឪពុកខ្ញុំផ្ទាល់ ថា តាទន់ជាមួយឧកញ៉ាមហាវិជ័យ ជាចៅហ្វាយស្រុកបានទ័ពវាយបារាំង បានលើកទ័ពទៅឡោមទ័ពបារាំងនៅលើភ្នំសន្ទុក ។ គ្រឿងខ្នុកតេជៈ អាវតេជៈ ដាវកំណាន់ខ្លួនខ្ញុំបានឃើញ ហើយដាវនោះ ខ្ញុំបានយកមករក្សាទុកផ្ទាល់ខ្លួន ដាវនោះត្រូវពួកប៉ុល-ពតពាយ័-យ្យទិសដកហូតយកនៅចុងឆ្នាំ១៩៧៨ ព្រោះខ្លាចប្រជាជនបះសម្លាប់ពួកវាវិញ សូម្បីតែពូថៅ កាំបិតផ្គាក់ ខ្វែវ ក៏ពួកវាដកហូតទុកដែរ នៅមុនពេលទ័ពយួនចូលឈ្លានពានស្រុកខ្មែរបន្តិច ។

(11) Etude Cambodgienne - 1969 Avril-Juin No 18, page 34
David P. Chandler, A History of Cambodia, Published 1983, page 144

(12) Etude Cambodgienne - 1969 Avril-Juin No 18, page 31

(13) Milton Osborne, the French presence in Indichina and Cambodia 1859-1905

(14) David P. Chandler, A History of Cambodia, Published 1983, page 154

(15) David P. Chandler, A History of Cambodia, Published 1983, page 159

(16) គង់-សម្ភារ, ព្រះគ្រូអាចារ្យហែម-ចៀវ, ទំព័រ ៣៣

(17) គង់-សម្ភារ, ព្រះគ្រូអាចារ្យហែម-ចៀវ, ទំព័រ ២៨

(18) William Shawcross, Side-Show, Published 1979, page 47

(19) William Shawcross, Side-Show, Published 1979, page 47

(20) ប៉ុណ្ណ-ច័ន្ទម៉ុល, ចរិតខ្មែរ, ទំព័រ២០

(21) William Shawcross, Side-Show, Published 1979, page 47

(22) David P. Chandler, A History of Cambodia, Published 1983, page 47

(23) ប៉ុណ្ណ-ច័ន្ទម៉ុល, ចរិតខ្មែរ, ទំព័រ២១

(24) ប៉ុណ្ណ-ច័ន្ទម៉ុល, ចរិតខ្មែរ, ទំព័រ៣៥

(20) ប៉ុណ្ណ-ច័ន្ទម៉ុល, ចរិតខ្មែរ, ទំព័រ៣៦